

A társadalom, a család és az iskola szerepe az egyenlőtlenségek, a szegénység mérséklésében és újratermelésében

Feladat: Olvasd el a tananyagot és válaszolj a kérdésekre!

1. Család fogalma?
2. Kik alkotják a családot?
3. Sorold fel a család típusait és röviden jellemezd!
4. Sorold fel a család funkcióit! Gondold végig a család feladatait és írd le hogy a saját családban szerinted hogyan valósulnak meg ezek a feladatok?
5. Nézd meg a családi életciklusról szóló táblázatot. Másold le és nézd meg, hogy a Te szempontodból melyik szakaszban van a családot! Egyszerre több szakaszban is lehet egy család? Miért?
6. Olvasd el az utolsó oldalon lévő szöveget és fogalmazd meg a saját szavaiddal, hogy mi az oktatás, az iskola szerepe az egyén életében és a családnak mi ebben a szerepe!

Család

- Szociológia szerint: együtt élő kiscsoport, amelynek tagjait vagy házassági kapcsolat, vagy leszármazás kapcsolat köti össze.
- Statisztika szerint: csak a szülők és a velük együtt élő nem házas gyermekei.

A családot olyan személyek alkotják, akiket:

- házasságkötés,
- vérségi kapcsolat, vagy örökbefogadás szervez egységbe,
- a családot alkotó személyek egy fedél alatt élnek,
- közös háztartást tartanak fenn,
- tagjai bizonyos fokig osztoznak egy közös kultúrában.

A család típusai:

❖ Kiterjesztett család:

Egy nukleáris család tagjain kívül más ehhez a családmaghoz nem tartozó rokonok élnek együtt.

❖ Több családmagból álló háztartások:

Ezekben több családmag él együtt, legtöbbször a szülők és házas gyermekük házastársával.

A család funkciói:

1. Biológiai reprodukció – utódok nemzése
2. Szocializáció – társadalomba való beilleszkedés segítése

3. Érzelmi funkció – szeretet, gondoskodás, ápolás
4. Gazdasági funkció – munka, jövedelem, foglalkoztatás
5. Idősebb nemzedék gondozása.

A családi életciklus, életút

Életciklus	Átmeneti feladatok	A családi rendszerben szükséges változások
<i>Az otthon elhagyása, egyedül élés</i>	Elkülönülés, függetlenség	A családnak lehetővé kell tenni a fiatal leválását.
<i>Házasság, házaspár</i>	Az új helyzet érzelmi felvállalása	Az új családtag elfogadása és a magánélet tiszteletben tartása.
<i>Kisgyermekes család</i>	A kéttagú család 3-4 tagúvá válik	Helyet kell találni a jövedvénynek, ami átstrukturálással jár. Új érzelmi formák alakulnak ki.
<i>Serdülő a családban</i>	Viselkedés-és vélemény szabadság még rugalmasabban kell, hogy alakuljon, de még az autoritás fennáll	A család fiatal tagjai elismerik a változás értékét, megkezdődik egy küzdelem, vita és tárgyalás az elfogadásról és fel kell ismerni az egymástól való különbözőség fontosságát.
<i>„Üres fészek szindróma” A gyermek kirepülése</i>	Új családtagok jövésmenésének elfogadása, új határok a pár körül	A családon kívüli világ lehetőségeinek újragondolása – idő – tér – anyagiak összevetésében.
<i>Késői életszakasz</i>	A gyermektől való nagyobb függőség elfogadása	A pár/egyén az öregséggel szemben is fenntartja tevékenységét, a túlgondoskodás nélküli függés elfogadása.

A család szerkezete, ábrázolása:

A családi élet fejlődési folyamatában elkülöníthető szakaszok vannak, melyek mindig újabb és újabb megoldandó feladatokat hoznak magukkal. Az új fejlődési szakasz elérése új működésmód kialakulását is szükségesé teszi, ami egy úgynevezett „normál, normatív krízis”. Ezek fordulópont jellegű időszakok.

Igazi krízis akkor keletkezik, ha a család nem tudja funkcióit rugalmasan működtetni. A rugalmas működés pedig csak úgy lehetséges, ha az egyéneket nagyfokú stabilitás jellemzi és alkalmasak az életciklus – váltásokkal együtt járó szerepváltásokra is.

A családrendszer tagjai állandóan hatnak egymásra, még akkor is ha éppen távol vannak egymástól pillanatnyilag, pl. munkahelyen, iskolában. Miközben hatnak egymásra a családtagok, eközben felelősséggel is vannak egymás iránt. Például nem szűnik meg a szülők felelőssége gyermekeikért azzal, hogy a gyermekek felnőnek, és új családot alapítanak; hiszen amire a szülők szocializálták gyermekeiket, azok ezt a mintát követik saját gyermekeik nevelésében, immár új családtagjaikkal való viszonyokban is.

A családtagok szerepet, magatartási formát vesznek fel. A szerepek megjelölik minden egyes családtag pontos helyét. A család szerepek rugalmasak és állandóan fejlődnek.

A család belső rendszere

- szerepek: férfi és nő, apa és anya, fiú és leány
- alrendszerek: - nők (anya és lányai), férfiak (apa és fiai)

A szerepek, valamint az alrendszerek összhangjától függ a családtagok és az egész család mentális és szociális egészsége.

A család külső rendszere

- szerepek: nagypapa, nagymama, nagybácsi, nagynéni, szomszéd néni stb.
- alrendszerek: nagyszülők, rokonok, barátok, lakóhely.

A családi viszonyok a társadalom vagy alrendszerének viszonyát tükrözik

A családi kapcsolatok ábrázolása

Genogram:

Diagram, a *kliens*, és *családja 3-4 generációjának* kapcsolatrendszerét ábrázolja. A kapcsolatok minőségét is ábrázoljuk.

Az interjúkészítés során jutunk információkhoz, ami alapján elkészíthetjük, majd a további találkozások és a másoktól kapott információk alapján alakítható.

Ecomap:

Technika, amellyel a *kliens/család kapcsolatait ábrázoljuk más családokkal, intézményekkel, szervezetekkel*. Jelmagyarázat: mint a genogramnál, kiegészítve: intézmény, csoport elnevezése beírva a háromszögbe. Pl. kórház, munkaügyi központ, iskola, stb.

Jelölések:

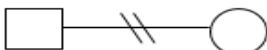
férfi

nő

kapcsolat van köztük

konfliktusos kapcsolat

elszakadás (megszakadt) kapcsolat 2 személy közt

válás

elhunyt

más rendszerek (pl.: iskola, házi orvos, intézmény-ecomapnál)

A család – mint a legfontosabb kiscsoport – teremti meg azt a keretet, amelyben a társas együttélés szabályait elsajátítjuk. Ez fontos ahhoz, hogy eligazodjunk társadalmunkban, közösségben.

A velünk született készségek kialakulásához tanulási folyamatra van szükség = szocializáció.

Szocializáció:

- David Goshlin szerint: „az embert érő hatások, az ezekre való reakciók, visszahatások egész folyamatát jelenti, amelynek során az egyén megszerzi azt a tudást, azokat a gyakorlati ismereteket és készségeket, amelyek alkalmassá teszik arra, hogy többé-kevésbé hatékonyan vegyen részt az egész társadalom, ill. egyes társadalmi csoportok életében.”
- Buda Béla szerint: „a társadalomba való beilleszkedés folyamata, amelynek során az egyén megtanulja megismerni önmagát és környezetét, elsajátítja az együttélés szabályait, a lehetséges és elvárt viselkedésmódokat”.

A kettő meghatározás közti különbség: az utóbbi kihangsúlyozza, hogy a szocializáció során az egyén önmagát is megismeri.

A családi szocializáció szintjei

1. Primer szocializációs funkció: amikor a család a gyermek biológiai gondozásán keresztül biztosítja a fejlődéshez, éréshez szükséges feltételeket és magatartási szerepmintákat közvetíti.
2. Szekunder szocializációs funkció: a primer szocializációra épülő tudatos nevelési, értékátadási funkció.

Család és iskola:

Az életpályát meghatározó tényezők között kiemelt helyet foglal el az egyén iskolai végzettsége. Természetesen még nagyon sok tényező hat arra, hogy milyen pozíciót tölt be az egyén a társadalomban.

Sajnos a diplomások között is sokan kerülhetnek nagyon nehéz helyzetbe és akadnak olyan milliomosok, akiknek esetleg még az általános iskolai tanulmányokat sem sikerült befejezni. Mégis a kulturális egyenlőtlenség javarészt az iskolai végzettséggel hozható összefüggésbe, de nagy szerepet játszik benne a családból hozott kulturális tőke is. Azokban a családokban, ahol a felnevelkedő gyermeket gazdag szókincsű szülők, a tudományok iránt érdeklődő közeg veszi körül, ott a műveltséget gazdagító műsorok megtekintése, a könyvolvasás hagyománya a mindennapok részévé válik. Abban a családban, ahol a tanulás, az ismeretszerzés érték, ott az iskolai előmenetel is fontos szempont lesz.

Tanultuk, hogy a mobilitás, a társadalmi helyzetben történő változás elsődleges formája.

Nagyon meghatározó a családi háttér jelentősége az iskolai előmenetel szempontjából, hiszen ha egy gyermek olyan közegből érkezik az iskolába, hogy éhes, mert otthon nincsen mit enni; nem tudott aludni, mert nincsen ágya; fázott, mert nincsen mivel fűteni a családnak, akkor nem fog tudni odafigyelni a tanórákon, mert teljesen más vonja el a figyelmét. Az emberi természet fő szükséglete az életben maradás. A tanulás nem segít abban, hogy életben maradjunk, nem

leszünk tőle kevésbé éhesek, szomjasak, nem ad biztonságot, meleget stb., azonban hosszú távon mégis a tanulás segíthet a későbbi biztonságunk megteremtése alapjául.

Ha a család motiválja a gyermeket a tanulásra, sokkal eredményesebb lehet a tanuló, mint akinek a családi minta sem ad támogatást a tanuláshoz.

A társadalom elsődlegesen azt várja el tőlünk, hogy dolgozunk, legyünk jelen a munkaerőpiacon, fizessük az adókat, fogyasszunk (vásároljunk), és neveljük fel gyermekeinket. A nem megfelelően működő családokban nem ezek lesznek az elsődleges feladatok, hanem az életben maradás. Nem azt látják, hogy az iskolai végzettség és a tanulás lenne ebből a helyzetből a kiút. Nagyon fontos mégis, hiszen különböző iskolai végzettségek megszerzése hozzásegítheti az egyént a megfelelő munka betöltésére, magasabb jövedelem elérésére. A biztonság megteremtésére.

A háztartás

Háztartás:

Együtt lakó és a megélhetési költségeket megosztó, együtt fogyasztó emberek csoportja, akik általában, de nem szükségképpen rokonok.

Attól függően, hogy kik élnek együtt a háztartásban, **megkülönböztetünk háztartástípusokat:**

1./A nukleáris családi háztartások

Jellemző, hogy ezekben egyetlen nukleáris család tagjai élnek (nukleáris család; családmag: a házaspár, a házaspár gyerek (ek) kel, egy szülő gyerek (ek) kel).

2./kiterjesztett családi háztartások

A nukleáris család tagjain kívül más, ehhez a családmaghoz nem tartozó rokonok is együtt élnek (pl. nagyszülők, egyedülálló testvér).

3./A több családmagból álló háztartások

Lehetnek:

- törzscsalád-háztartás; a szülők az egyik házas gyermekükkel élnek együtt,
- a házas szülőkből és több házas gyermekükből álló háztartás (a köznyelv ezt is nagycsaládnak nevezi),
- a házas testvérek együttélése egy háztartásban.

A háztartási csoport három fő funkciót lát el:

1) az úgynevezett háztartási vagy házi funkciókat, vagyis a tagok életkörülményeinek biztosítását a szükséges létfeltételek (táplálkozás, ruházkodás, lakás, védelem) részleges vagy teljes megteremtése révén. Ezek bizonyos mértékig gazdasági funkciókat (a fogyasztást) is magukban foglalnak;

2) a csoport új tagjainak szocializálását;

3) az egyének és a kis közösségek életét, létezését biztosító és körülvevő részben anyagi, részben ideológiai-pszichológiai tartalmú „otthoni tér” megteremtését és fenntartását.

A háztartásfő:

Minden háztartásban elkülöníthető a háztartásfő.

A népszámlálások

- a) Az egycsaládos háztartások esetében: a háztartásfőt azonosnak tekintik a családfővel.
- b) A többcsaládos háztartásokban: alapesetben azt a családfőt tekintjük háztartásfőnek:
 - aki az aktív kereső, ha ilyen nincs,
 - akkor az inaktív keresőt (tehát a nyugdíjas, az anyasági ellátáson lévő vagy a munkanélküli családfőt)
 - Ha a családfők azonos munkaerő piaci helyzetben vannak, akkor az idősebb családfőt tekintjük háztartásfőnek.

A háztartások átlagos mérete

Egy adott népességben belül a háztartásban élők és a háztartások számának ismeretében számolható ki. A kettő egymáshoz viszonyított aránya mutatja, hogy átlagosan hány fő él egy háztartásban.

Számítási példa:

$$\frac{\text{Háztartások átlagos mérete}}{\text{Háztartások száma}} = \frac{9\,697\,199}{4\,105\,708} = 2,36$$

A legutóbbi népszámlálás szerint 2011-ben Magyarországon egy háztartásban átlagosan 2,36 fő lakott. 1970-ben még átlagosan közel 3 fő élt egy háztartásban. Az egyszemélyes háztartások terjedésével a háztartások átlagos mérete évtizedek óta folyamatosan csökken hazánkban.

Az együttélő háztartási csoport lényegében három mozgástípussal jellemezhető:

- a) az egyéni életciklusokkal;
- b) az előbbivel szorosan összefüggő családi életciklusokkal;
- c) valamint a háztartási csoport ciklusával, amely szorosan kapcsolódik a csoport magját alkotó háztartásfői család életciklusához.

Az első két ciklustípus demográfiai alapokra épül, de alakulásába meghatározó módon szólhatnak bele a gazdasági-társadalmi körülmények, az egyén, illetve a család életét, tevékenységét szabályozó norma- és szokásrendszer, a külső hatalmak, a tételes jogi előírások, valamint utoljára, de nem utolsósorban a csoport életének biztosítását, tagjainak boldogulását elősegíteni kívánó stratégiák. Ez utóbbiak a házasodás, a termékenység, az együttmaradás rendjének előírásával, illetve szükség esetén annak megváltoztatásával szabályozzák az egyének, családok és háztartások életútját. A háztartási ciklust a demográfiai tényezők csak közvetve, az egyéneken, illetve családokon keresztül érintik. Elsősorban a háztartás funkciói, illetve a gazdasági alapjául szolgáló üzem (a parasztgazdaság) munkaerőalapjában betöltött szerepe az, amely a csoport mozgását, változását (nagyságának, kor és nem szerinti összetételének alakulását) megszabja. A három ciklus tehát különböző mozgásokból tevődik össze.

Az egyén élelciklusa lényegében az életkor változásával párhuzamosan státus-, pozíció- és kapcsolatváltozásokat, míg a családi ciklus a demográfiai események következtében a családban lezajlott létszám- és összetétel-változásokat jelenti. Ezzel szemben a háztartási ciklus általában a háztartásban élő család vagy családok ciklikus változásából következő létszám rokon és státusszerkezet-változások kiegyenlítésére, {8-467.} egy viszonylag állandó nagyságú, az egység gazdasági és társadalmi funkcióinak ellátásához szükséges tevékenység megosztás szempontjából optimálisnak tűnő, többé-kevésbé állandó kor- és nemi összetételű csoport biztosítására való törekvésként jelenik meg.

Jó munkát!

Ha segítség kell szóljatok bátran!

Sziasztok!